
Kyrkomötet
Förvaltarekapsutskottets betänkande 2018:5

Ansvarsfullt ägande och ansvarsfullt handlande

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2018:40 och 2018:70 som båda rör Svenska kyrkans ambition och förmåga till att bedriva hållbar förvaltning.

Utskottet menar precis som motionären i motion 2018:40 att Svenska kyrkan ska värna de grundläggande mänskliga rättigheterna. Hanteringen av mineralen kobolt är exempel på en situation där världens behov tenderar att åsidosätta såväl hållbarhet som mänskliga rättigheter. Utskottet menar att Svenska kyrkan med sitt redan existerande hållbarhetsarbete säkerställer att organisationens behov alltid ställs i relation till långsiktig hållbarhet, såväl ur etiskt som miljömässigt perspektiv.

Utskottet föreslår därför att kyrkomötet ska avslå motion 2018:40.

Precis som motionären beskriver i motion 2018:70 menar utskottet att Svenska kyrkan ska ha en hög ambitionsnivå när det gäller hållbar förvaltning. Utskottet vill betona vikten av att även fortsättningsvis belysa såväl kapitalförvaltningen som förvaltningen i stort ur ett brett hållbarhetsperspektiv. Därmed blir det viktigt att finna nödvändiga gränsdragningar mellan bland annat etiskt hållbar förvaltning och ekonomiskt hållbar förvaltning. Utskottet menar att gränsdragning av typen som beskrivs i motionen riskerar att skapa ökad otydlighet för såväl förvaltare som den som vill granska.

Utskottet föreslår därför att kyrkomötet ska avslå motion 2018:70.

Till betänkandet finns tre reservationer.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:40.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:70.

Motionernas förslag

Motion 2018:40 av Anders Ahl, Utfasning av elektronik som innehåller kobolt

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att Svenska kyrkan fasar ut elektronik som innehåller kobolt där det inte kan garanteras att utbrytningen följer grundläggande mänskliga rättigheter och etiska riktlinjer.

Motion 2018:70 av Linda Sjöo m.fl., Översyn av kapitalförvaltningspolicy

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att se över och skärpa kyrkans kapitalförvaltningspolicy.

Bakgrund

Oförutsebara konsekvenser av total utfasning av kobolt

Kobolt är en metall som huvudsakligen finns i den Demokratiska republiken Kongo (DRC) och som utvinns under farliga förhållanden och ofta genom barnarbete. Även om det inte är en så kallad konfliktmetall betraktas den av allt fler organisationer och producenter som en metall med samma problematik som metallerna tenn, guld, tantalit och tungsten när det gäller behovet att säkerställa en hållbar utvinning.

Vid sidan av att ställa krav på utvinningen av kobolt pågår mycket forskning för att hitta alternativ till kobolt och mängden kobolt som återvinns ökar också. Sverige förbrukar för närvarande över 500 ton kobolt årligen medan ungefär 10 ton smälts om i Sverige varje år.

Det finns såvitt känt inte någon leverantör av batterier eller batteridrivna produkter som i dag kan garantera att utvinningen gjorts på ett hållbart sätt av kobolt och det finns inte heller koboltfria batterier att tillgå i den omfattning som krävs för en snabbt ökande mängd batteridrivna elektronik. Det pågår inom utvinningsindustrin omfattande arbete för att säkerställa en mer etisk utvinning av konfliktmineraler och mineraler i övrigt. Ledande i den utvecklingen är några av de för konsumenten mest kända varumärkena.

När nationell nivå upphandlar ramavtal för sin egen eller hela Svenska kyrkans räkning följs Svenska kyrkans inköspolicy och inköpshandbok. Det innebär att en hållbarhetsbedömning görs om varan/tjänsten som upphandlas är förenad med medelhöga eller höga hållbarhetsrisker. Då ställs också hållbarhetskrav på leverantören. Utöver det ska leverantörer som anlitas acceptera Svenska kyrkans uppförandekod för leverantörer som i grunden handlar om att företag som anlitas ska identifiera och hantera sina främsta hållbarhetsrelaterade risker. I analysen som föregår beslut om vilken leverantör som ska väljas, jämförs potentiella leverantörers hållbarhetsarbete i syfte att välja den leverantör som ligger väl till.

Sedan det nya policydokumentet antagits av kyrkostyrelsen har ännu ingen upphandling genomförts som berör produkter med laddningsbara batterier, som exempelvis telefoner, datorer eller elverktyg. I en under hösten pågående upphandling av IT-hårdvara ställer Svenska kyrkan bland annat krav på att ramavtalsleverantören ska ha processer för att undvika konfliktmineraler och hantera sina leverantörskedjor, vilket inbegriper mineraler och andra ämnen som inte klassas som konfliktmineraler. Kobolt har emellertid inte pekats ut särskilt.

Finanspolicy ska vara tydlig och uppföljningsbar

Den finanspolicy som reglerar finansförvaltningen på Svenska kyrkans nationella nivå syftar till att säkerställa att kapitalförvaltningen är långsiktig, effektiv, målstyrd och etiskt försvarbar. Den policy som nu tillämpas upprättades 2010 och reviderades senast i december 2016. Finanspolicy fastställs av kyrkostyrelsen som årligen prövar om den behöver förändras. Att policyn följs av Svenska kyrkans nationella nivå säkerställs genom en nära kontakt med förvaltarna och en inriktning på förvaltare med tydligt hållbarhetsfokus.

Delar av åtagandet Svenska kyrkan gjort för att vara en ansvarsfull investerare är att utnyttja vår påverkansmöjlighet, verka för transparens och rapportera om vårt eget arbete. Det är därför också ett ändamål för kapitalförvaltningen att Svenska kyrkans finanspolicy ska kunna tjäna som vägledning för andra investerare och att den ska vara möjlig att följa upp även vid sidan av direkta kontakter med förvaltare.

I den revision som gjordes av policyn år 2016 var ett av syftena att bättre möjliggöra en enhetlig tolkning av policyn. Kriterier som krävde mycket informationsinhämtning, tolkningar och analys förändrades så att de bättre gick att bedöma objektivt och av screeningfirmor som bistår förvaltare med sådan uppföljning. Detta innebar till exempel att regelverket nu snarare anger procentsatser för olika kriterier än att man ställer krav på att bolag ska ha en ansvarsfull etisk policy som man också följer upp. De investeringar som gjorts av Svenska kyrkans nationella nivå screenas årligen och eventuella innehav som identifieras som tveksamma i screeningen hanteras i en tydlig process.

När procentsatserna valts har man gjort en bedömning av vad som får önskad effekt och samtidigt är rimligt att följa upp. Beslutet när det gäller spel och alkohol blev att sätta en gräns vid fem procent av omsättningen, man bedömde att en nollgräns skulle bli ohållbart svår att bevisa vid varje enskilt tillfälle. När det gäller produktion av tobak bedömdes det dock vara möjligt att följa upp och vidmakthålla en nollgräns. Samtidigt ingår det i kraven på förvaltarna att man ska motivera varför man väljer en viss investering utifrån policyns generella krav på ansvarsfullhet.

I praktiken investerar Svenska kyrkans kapitalförvaltning inte i företag som producerar spel om pengar, alkohol eller tobak och detta säkerställs genom en aktiv dialog med förvaltarna. Men utformningen av finanspolicyn är sådan att den kan följas även av investerare med en mindre aktiv kontakt med sina förvaltare. Svenska kyrkan investerar inte heller i företag som producerar pornografi eller som genom egna aktiva åtgärder förmedlar pornografi.

Skrivningarna om pornografi har varit oförändrade under de åtta år som finanspolicyn tillämpats. Kriteriet bygger på skrivningarna i den tidigare finanspolicyn.

I underlaget till nuvarande skrivning framgår tydligt att Svenska kyrkan valt att anpassa definitionen av pornografi så att det inte strider mot det allmänna språkbruket istället för, som tidigare, att försöka att definiera själva begreppet pornografi.

I den finanspolicy som gällde fram till 2009 hade pornografikriteriet följande lydelse:

Svenska kyrkan investerar inte i företag som tillhandahåller pornografi. Med pornografi avses bilder eller föreställningar som på ett ohöjlt och utmanande sätt återger sexuella situationer eller händelseförlopp där människans värde och värdighet kränks. Med att tillhandahålla avses produktion samt sådan förmedling som är ett resultat av företagets egna aktiva åtgärder.

När kriteriet ursprungligen formulerades var syftet att sådana sexuella skildringar som inte kränker människans värdighet skulle accepteras. Formuleringen innebar emellertid att all pornografi definitionsmässigt ansågs kränka människans värde och värdighet. Detta stämmer inte med det allmänna språkbruket.

I syfte att anpassa pornografikriteriet så att det inte skulle strida mot det allmänna språkbruket gjordes en mindre revidering av kriteriet genom att några ord ströks ("Med pornografi avses bilder eller föreställningar") och ordet "sådan" lades till. Kriteriet fick då följande utformning.

Svenska kyrkan investerar inte i företag som tillhandahåller sådan pornografi som på ett ohöjlt och utmanande sätt återger sexuella situationer eller händelseförlopp där människans värde och värdighet kränks. Med att tillhandahålla avses produktion samt sådan förmedling som är ett resultat av företagets egna aktiva åtgärder.

Utskottets överväganden

Motion 2018:40

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:40.

Utskottet delar motionärens grundtanke om att Svenska kyrkan i alla lägen ska värna de grundläggande mänskliga rättigheterna. En viktig del i detta är att påverka och inspirera andra att bedriva ett aktivt hållbarhetsarbete, där bland annat etiska förhållningssätt och branschöverenskommelser bidrar till vår gemensamma framtid.

Påverkansarbetet kan och behöver se olika ut i relation till såväl aktörer som områden. Motionären lyfter fram konfliktmineraler och kobolt som ett område där hela leverantörskedjan har haft och till viss del fortfarande har en snäv syn på hållbarhet. Mineralen kobolt faller, precis som beskrivs av såväl motionär som i betänkandets bakgrundsbeskrivning, ofta utanför det mer standardiserade arbetet med hållbarhet. En av anledningarna till detta är att det inte klassats som en konflikt-mineral. Likväl delar kobolt och många andra ämnen samma problematik.

Den ökande efterfrågan skapar ett behov som illasinnade aktörer missbrukar, bland annat i utvinningsindustrin där man utnyttjar barn för arbete och åsidosätter grundläggande mänskliga rättigheter. Utskottet konstaterar samtidigt att behovet av ämnena ofta är legitima, inte minst i den elektronik som används i Svenska kyrkan. Bilden kompliceras ytterligare av att det i många fall är svårt att hitta alternativ, trots ökande mängd återvinning och aktiv forskning på substitut till bland annat kobolt.

Utskottet gläds över att Svenska kyrkan har funnit sätt att såväl uppmärksamma och hantera behovet av och problematiken med konfliktmetaller, men även funnit det nödvändigt att ta ställning kring och hantera frågeställningar kring andra ämnen, däribland kobolt. Svenska kyrkan ligger redan nu långt fram och kan bidra till att skapa förutsättningar för att andra ska kunna tillvarata de mänskliga rättigheterna och bidra till en hållbar framtid.

Utskottet föreslår utifrån ovanstående att kyrkomötet ska avslå motion 2018:40.

Motion 2018:70

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:70.

Utskottet konstaterar likt motionärerna att Svenska kyrkan har och ska ha en hög ambitionsnivå när det gäller såväl etisk som ekonomiskt hållbar förvaltning, inte minst rörande kapitalförvaltning. Det är därför viktigt att Svenska kyrkan fortsätter att aktivt använda sin påverkansmöjlighet, samt har transparens i sin förvaltning för att på så vis inspirera andra aktörer till att tänka och verka hållbart.

Svenska kyrkans finanspolicy och den förvaltning som sker till följd av den lyfts ofta fram i branschen som ett föredöme när det gäller etiska placeringar. Utskottet finner givetvis detta glädjande, men menar att bra alltid kan bli bättre. Det är därför viktigt att ha ett kontinuerligt arbete med regelbunden översyn av såväl regelverket för placeringarna som placeringarna i sig. I detta arbete är egenkontroll en viktig del, men extern kontroll genom så kallad screening direkt nödvändig. Screeningen hjälper Svenska kyrkan att på objektiva grunder påvisa att man tar sitt förvaltarenskap på allvar, samt skapar förutsättningar för att kunna jämföra krav och efterlevnad med andra aktörer.

Utskottet menar vidare att det är nödvändigt med höga krav kring etisk hållbar förvaltning, men att kraven inte ska omöjliggöra en ekonomiskt hållbar förvaltning. Därmed uppstår den gränsdragningsproblematik som lyfts fram i såväl motionärernas text som i betänkandets bakgrundsbeskrivning rörande pornografi.

Ett totalt förbud omöjliggör placeringar och minskar Svenska kyrkans möjligheter till påverkan och inspiration. Policyskrivningar i stil med ”sträva efter” skapar otydlighet kring vad som ska anses tillräckligt, både för de förvaltare som genomför placeringar och för de externa granskare som ska kontrollera att regelverket efterlevs. Svenska kyrkan bör därför precis som redan är fallet istället fokusera på regelbunden uppföljning och revision av såväl placeringar som regelverk och då särskilt utifrån hållbarhet i ett brett perspektiv.

Därför föreslår utskottet att motion 2018:70 avslås.

Uppsala den 5 oktober 2018

På Förvaltarskapsutskottets vägnar

Gunilla Franzén, ordförande

Johan Berkman, sekreterare

Beslutande: Gunilla Franzén, ordförande, Claes Block, Camilla Persson, Sven Erik Bodén, Björn Andersson, Leif Grip, Stefan Linderås, Anne Olofsson, Lennart Persson, Jan-Åke Isaksson, Sven Ingvar Holmgren, Nadja Elhousny Nygårdh, Margareta Carlsson, Karl-Gunnar Svensson och Leif Nordenstorm.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Kicki Mattsson, Rebecca Hägg, Isak Öhrlund, Gunnel Eriksson, Lars Bryntesson, Jörgen Åkesson, Victor Månsson, Carin Jakobsson, Gustav Hemming, Elisabeth Werner, Samuel Lilja, Håkan Sunnliden och Agneta Granström.

Biskop Johan Dalman har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Jag reserverar mig mot utskottets förslag till avslag på motion 2018:70 till förmån för motionens förslag.

Margareta Carlsson

Reservation 2

Jag reserverar mig mot utskottets förslag till avslag på motion 2018:40 till förmån för bifall till motionen.

Sverigedemokraterna anser att vi ska följa grundläggande mänskliga rättigheter och etiska riktlinjer vid utbrytningen av kobolt och att Svenska kyrkan ska fasa ut användningen av denna metall.

Jan-Åke Isaksson

Reservation 3

Jag reserverar mig mot Förvaltarskapsutskottets beslut att avslå motion 2018:70 till förmån för motionen.

Jag kan personligen inte ställa mig bakom en skrivning där pornografi accepteras, även om det i detta endast handlar om ord som i praktiken innebär att Svenska kyrkan inte investerar/placerar i företag/aktier/värdepapper som tillhandahåller eller producerar pornografi.

F 2018:5

Språkbruket ”Sådan pornografi” stämmer ej med vår värdegrund där vi inte vill ställa oss bakom sådant som kränker människors värdighet eller mänskliga rättigheter. Jag anser att all pornografi är förkastlig och kränker människors värdighet.

Anne Olofsson